

K NOVÉMU DIVÁKOVI PRISTUPUJEM TAK, AKO K SEBE PRED DESIATIMI ROKMI

s tanečným umelcom a organizátorom Andrejom Štepitom sa zhovárala Petra Fornayová

Na začiatok obligátna otázka – ako vznikol nápad organizovať tanečný festival

v Námestove, v najsevernejšom okresnom meste Slovenska?

Nikdy som sa nepovažoval za patriota, ale je pravda, že k svojmu rodnému regiónu a mestu som vždy mal špeciálny vzťah. Asi to bola kombinácia krásneho detstva a dospievania, unikátneho prostredia a najmä obrovského potenciálu ľudí, čo tam žijú. V podstate celý život som bol súčasťou viacerých projektov v regióne a ostal som sa aktívne podieľať na tvorbe akcií, aj keď som sa odsťahoval do Bratislavy za štúdiom na VŠMU. Dlhé roky sme boli súčasťou umeleckej organizačnej zložky lokálneho festivalu *Deň pre všetkých*. Keď skončil, s mojou blízkou kamarátkou a kolegyňou Barborou Michaligovou sme dospeli k záveru, že dozrel čas na niečo, čo nám ležalo v hlave dlhší čas – vytvoriť na Orave čisto tanečné podujatie. Moja primárna myšlienka bola najmä predstaviť tanec ako samostatný umelecký žáner a rozšíriť jeho vnímanie na viac, než len svadobné tancovačky, televízne „background dancers“ a fitness hopsačky. Bolo to v období, keď som ako študent začal aktívnejšie podieľať na poli súčasného tanca a participovať na profesionálnych produkciách. V roku vzniku festivalu sme premiérovali *Nočnú ilúziu* v choreografii Antona Lachkého a ja som stále nevedel vysvetliť okruhu blízkych z regiónu, čo vlastne robím, keď to už nie sú muzikály ani komerčné projekty. Tak som sa rozhodol priniesť *Nočnú ilúziu* do Námestova. Popri tom sme pozvali pár ľudí z rôznych tanečných odvetví, študentov a študentky VŠMU, lokálnu scénu a v roku 2017 vzniklo jednodňové tanečné podujatie. Od rána workshopy tanca: klasický, súčasný, moderný tanec, ale aj street dance. Podvečer lokálne tanečné súbory a ako vyvrcholenie vôbec prvý Oravský večer súčasného tanca v Dome kultúry. A stalo sa tam niečo neočakávané, magické – jednoducho to klaplo. Ohlasy, návštevnosť, inklúzia, dynamika. Uvedomili sme si, že je to niečo, čo sa jednoducho musí diať aj naďalej.

Organizovať festival je samozrejme tímová záležitosť. Tím Tanečna tvoria do veľkej miery tanečníci samotní, čo vzhľadom na neutešenú situáciu produkčného zázemia na Slovensku *en bloc* nie je neočakávané. Čo považuješ za výhody takto zostaveného organizačného tímu?

Najdôležitejšie je povedať, že tím Tanečna tvorí najmä partia blízkych priateľov a festival z veľkej miery vznikol „pri pive“. To, že nevznikol v rámci bussines plánu eventovej agentúry tomu stále dodáva šmrnc autenticity a zdravej naivity. Tím je v podstate zložený z tanečníc a tanečníkov a ľudí z regiónu, čo je úplne prirodzené, pretože si neviem predstaviť, ako by človek bez osobného spojenia s jedným alebo druhým mohol mať taký zápal, aký sa vytvoril u nás. Výhoda takto zostaveného tímu je, že tancom žijeme celoročne. Festival je vyvrcholením našich tanečných sezón, dopĺňa našu prácu, rastie spolu s nami a my rastieme s festivalom – v čase jeho založenia som mal 21 rokov a väčšina tímu ešte menej. Za ten čas sme vyštudovali školy na Slovensku aj v zahraničí, stali sa súčasťou rôznych divadiel a kolektívov, začali s autorskou tvorbou, naberali performatívne, tvorivé a pedagogické skúsenosti – to všetko ovplyvňuje, akým smerom sa festival uberá. V neposlednom rade je dôležité, že ako tanečníci sme rôzni – aj z hľadiska preferencií, backgroundu, estetiky či prístupu k tvorbe. Ak každý predstaví kúsok „toho svojho“, vznikne naozaj pestrý program. Predstavuje presne to, čo chceme dosiahnuť – zdieľať tanečné umenie v celej jeho rozmanitosti. Dôležitý je aj prínos z opačnej strany – ako tanečníci zbierame obrovské množstvo produkčných, organizačných a networkingových skúseností, ktoré nám umožňujú inak pristupovať k manažmentu vlastnej kariéry. Hoci mojou prioritou a hlavnou náplňou práce je povolanie interpreta, performerera, choreografa a tvorcu, v podstate musím celoročne riešiť produkčnú a organizačnú agendu. Z umeleckého hľadiska však vnímam organizáciu ako predĺženú ruku svojej profesie. Snažím sa vnímať hodnotu umenia, jeho dôležitosť, trendy a témy, ktoré hýbu spoločnosťou, a spoznávať ľudí, ktorí menia svet k lepšiemu. Z tohto hľadiska je práca organizátora úzko spojená s prácou tanečného umelca. Zároveň to pomáha nezabúdať na (seba)reflexiu a nestať sa závislým na vlastnom umeleckom egotripe. Pri pohľade do budúcnosti mi však pomáha vízia profesionalizácie a distribúcie jednotlivých úloh, aby sa pre mňa organizácia stala viac-menej kreatívnou aktivitou.

Osobne asi najviac oceňujem, že sa najmladšia generácia tanečníkov rozhodla investovať (dúfajme, že investovať) svoju energiu a čas do projektu, ktorý rozhodne nie je jednoduchou záležitosťou. Ako vnímaš – ak môžeš hovoriť aj za ostatných, tak prípadne celá vaša generácia – stav a postavenie súčasného tanca na Slovensku?

Často si pripomínam, že to, o čo sa snažíme, nie je nič prelomové a že o popularizáciu súčasného tanca, o jeho rozvoj v regiónoch a o prepájanie zahraničnej a domácej scény sa tu snaží mnoho generácií umelkýň a umelcov už viacero rokov. Že vy ste pred dvadsiatimi rokmi robili experimentálne produkcie v mestských kulturáloch a aké musí byť frustrujúce, že sa toho nezmenilo až toľko, koľko by sa malo. Snažíme sa preto zostať nohami na zemi a byť vďační, že naše aktivity sa v umeleckej obci stretávajú s veľkou podporou a nadšením. Našu investíciu do tohto projektu vnímam ako investíciu do tanca samotného, keďže tvorba a organizácia sú pre mňa spojené nádoby. Zároveň ma teší, že sa snažíme vnímať komunitný a sociálny rozmer; na Orave ponúkame v podstate takmer jediné fórum na prezentáciu nezriaďovanej kultúry, a preto sa snažíme prinášať aj spoločenské témy a reagovať na ne, kontextualizovať tanec a dávať ho do súvislostí s inými vecami, ktorým ľudia rozumejú (súčasťou festivalu sú diskusie, prednášky, komunitné stretnutia...). A snažíme sa aj spájať, zjemňovať, zmäkčovať a všetky tie zázraky, ktoré prítomnosť umenia vytvára.

Kultúra do istej miery kopíruje vývoj spoločnosti. Keď som sa začal orientovať v súčasnej tanečnej scéne, mal som dojem, že kvalitné umenie sa často nepochopiteľne uzatvára pred verejnosťou (a to aj také, ktoré vo svojej podstate určite má potenciál osloviť nového diváka). Množstvo diel, aj vďaka relatívne fungujúcemu financovaniu z FPU „zabúda na diváka“. Tieto aspekty prispeli k tomu, že umenie môže byť vnímané elitársky. Nehovorím o prispôbovaní samotnej umeleckej tvorby, ale o kontextualizácii a externej komunikácii, PR, prístupnosti a o „umeleckej ľudskosti“. Opäť, rozumiem tomu, že keď sa niekto pohybuje na scéne 40 rokov, neustále „prosíkanie“ môže byť veľmi unavujúce a deprimujúce. Najmä ak ide o supľovanie nefunkčného vzdelávacieho systému a s tým spojené globálne vnímanie kultúry. A tu mám pocit, že je to tak trochu naša misia, vychádzajúca z elánu a zdravej naivity – mravčia práca vracať tanec späť verejnosti, pretože verím, že súčasné umenie v žiadnom prípade nie je len pre určitú skupinu ľudí.

Vnímame popularizáciu tanca, a to aj inovatívnych, súčasných a nezávislých foriem. Pre mladú generáciu je príznačné inkluzívnejšie vnímanie umenia a vzájomné prepájanie sa v podobe omnoho aktívnejšieho networkingu. To platí aj pre väčšie možnosti v zahraničí a otváranie sa vonkajším vplyvom. V zahraničí je postavenie a ohodnotenie slobodného umelca výrazne odlišné. Teší ma, že tanec už nie je natoľko zaškatuľkovaný, rozdiely medzi jednotlivými formami sa stierajú a zároveň sa tanec otvára iným médiám. Mám však aj pocit mierneho „fast fashion“ trendu v umení v zmysle rýchlokvasených projektov a povrchných

informácií, čo je však v dobe sociálnych sietí, rýchleho životného štýlu a momentálneho nastavenia nezávislej kultúry na Slovensku prirodzené. No určite som šťastný, že veľká časť mladej generácie vníma potrebu umenia v spoločnosti. Uvidíme, ako to bude vyzeráť o ďalších 20 rokov... snáď budem môcť považovať našu investíciu za využitú.

Zo samotného názvu Tanečno a tiež z názvov, povedzme divízií organizačného tímu – produkčno, organizačno, technično, propagačno – cítiť potrebný nadhľad a humor. Ako sa zrodil tento nápad?

Názvu festivalu predchádzal pomerne dlhý brainstorming, keďže sme chceli zrozumiteľný a chytľavý názov, ktorý obsahuje štouchnutie smerom k lokálnemu obyvateľstvu. Tanečno vzniklo ako spojenie slova tanec s EČV námestovského okresu – NO. Pôvodne sme smerovali ku grafike TanečNO. Keď sme sa zhodli na názve Tanečno, aj prostredníctvom pozvaných hostí a ich videopozvánok a aj podľa toho, ako sa o tom začalo hovoriť, sme si uvedomili, že sme vytvorili opis pocitu, de facto odpoveď na otázku: ako ti je? Z vety „Bude nám spolu Tanečno“ sa stalo komunikačné logo celého festivalu a následne sme objavili celú škálu nekonečných možností, ako tvarovať slová. To nám umožnilo vytvárať stále nové koncepty, ktoré sú ľahko a efektívne prepojené s originálnym názvom. A tiež to umožnilo tvarovať slovenčinu podľa našich potrieb. Jediné, s čím máme problém, je anglický preklad – keď k nám začali chodiť zahraniční hostia aj návštevníci, v istej chvíli to bola veľká téma. Ale nakoniec sme sa vzdali a rozhodli sa naplno používať slovenský názov a všetky jeho varianty. Nadhľad a humor sú najefektívnejšie spôsoby, ako ľudí prilákať a neodstrašiť. Ako ich presvedčiť, že to, čoho môžu byť súčasťou, nie je sekta, ani nič smrteľne vážne. Že je to len iný pohľad na ľudské telo a jeho konanie. Na prvom ročníku sme zažili ľudí výskať a tleskať počas predstavenia takmer pri každom pohybe či scéne. Aj keď sa odvtedy snažíme divákov „vychovávať“, nechceme, aby sa z toho stal ten typ podujatia, keď sa človek bojí zasmiať v divadle. Máme aj veľké množstvo workshopov a zážitkových podujatí, na ktorých je potrebné, aby sa človek prestal hodnotiť a brať vážne. Bez humoru a nadhľadu to nejde.

V súčasnosti sme všetci, ktorí niečo tvoríme či organizujeme, konfrontovaní s potrebou práce s divákom. Je iné popísať túto oblasť v žiadostiach o granty, keďže papier znesie veľa, a iná je práca s divákom v realite. Vaše festivalové PR má na starosti Matúš Szeghő, tiež tanečník. Máte špeciálne stratégie alebo sa spoliehate najmä na ešte stále prítomný

opar jemnej exotiky vznášajúci sa nad súčasným tancom a pohybovým divadlom na slovenskom severe?

Jeden z najväčších plusov aj mínusov takto zloženého organizačného tímu je, že ani po šiestich rokoch fungovania nemáme jasne rozdelené úlohy a zdefinovanú agendu. Všetko od dramaturgie až po PR konzultujeme všetci spoločne. Máme obrovskú výhodu, že Matúš je nie len úžasný tanečník, ale študoval reklamnú tvorbu na Strednej umeleckej škole a na každý ročník dokáže vytvoriť pútavú a vkusnú vizuálnu identitu, ktorá nie je na objednávku, ale vychádza priamo zvnútra festivalu. Pracovne spolu trávime veľa času, preto sa stáva, že keď mi napadne nejaký textový podklad, Matúš to na druhý deň dokáže zakomponovať do grafiky. Akčné fungovanie. Festival považujeme za naše spoločné dielo, tak mám niekedy problém delegovať prácu – napríklad prenechať copywriting niekomu inému, keďže mi veľmi záleží na tom, ako festival komunikuje. Nebáť sa prenechávať zodpovednosť si dávam ako záväzok do budúcnosti.

Komunikačné stratégie sa vytvárajú najmä na základe skúseností z minulých rokov – vidíme, čo funguje, čo je strata času, na čo ľudia reagujú pozitívne a kedy majú s niečím problém. Snažíme sa prijať čo najviac spätnej väzby a máme množstvo blízkych ľudí, s ktorými veci konzultujeme. Najväčšou výzvou je to, že máme pomerne širokú cieľovú skupinu, pričom pri každej podskupine sa stratégie líšia. Akonáhle sme pochopili, ako komunikovať festival lokálnemu publiku (ľudsky, jasne, s menším počtom informácií a dôrazom na základné čo, kde, kedy, ako), prišli iné cieľové skupiny – umelci, odborná verejnosť, zahraniční návštevníci – tu sme rovnakú taktiku nemohli aplikovať. Je pravda, že opar exotiky tam ešte stále je – ale už sa nechceme spoliehať na to, že prinášame niečo nové, lebo to nie je pravda. Festival má za sebou šesť ročníkov, organizujeme celoročné aktivity v regióne, vytvoril sa tvorivý kolektív a zahraničné koprodukcie. Takže teraz sa najmä snažíme o to, aby sme prívetivo a ľudsky oznamovali všetky informácie a aby z toho ľudia vycítili, že sa nemusia báť prísť a festival je práve pre nich. To je hlavná misia nášho PR. Lebo tá ozajstná mágia sa deje až priamo na mieste.

Pre mňa osobne je však kľúčovým momentom, že sa na scéne súčasného tanca nepohybujem až tak dlho – pred desiatimi rokmi som ešte o ňom nemal ani tušenia. Mám v živej pamäti, aké to je, pozerieť sa na niečo, o čom nemám vôbec žiadne informácie, neviem, ako to mám vstrebať a môj jediný kontakt s umením je cez knihy, filmy, hodiny umenia a kultúry na gymnáziu a občasné predstavenia komerčného charakteru. Neznamená to pritom,

že by som nemal mentálnu kapacitu alebo potenciál si takéto umenie užiť. Jednoducho len nemám odrazový mostík, neviem o tomto type umenia nič. Že je to chyba vzdelávacieho systému a najmä postavenia kultúry v spoločnosti, to vieme. Snažím sa však ku každému novému divákovi pristupovať tak, ako by som pristupoval k sebe pred desiatimi rokmi – niekedy je fajn sa v tom chvíľu topiť, niekedy je potrebný kontext, niekedy trpezlivosť a niekedy cvik. Súčasný tanec vo svojom celom spektre však má potenciál byť prínosný pre každú ľudskú bytosť.

Tanečno má za sebou šesť ročníkov. Po troch ročníkoch ste sa ako mladý festival a mladý organizačný tím museli vysporiadať s obmedzeniami a celkovou situáciou v súvislosti s pandémiou Covidu-19. Ako by si spätne zhodnotil túto skúsenosť? V akom režime vlastne prebehli ročníky v pandemických rokoch 2020 – 2022?

Pandémia pre nás vyzerala ako katastrofa – po troch rokoch, kedy sme festival organizovali zo súkromných zdrojov a s podporou zopár lokálnych subjektov, sme v pandemický rok po prvýkrát žiadali a získali podporu z FPU. Tešili sme sa, že festival bude vyzeráť úplne inak a plánovali sme veľké veci so zahraničnými hosťami. Už po prvom týždni pandémie v marci 2020 bolo jasné, že pôvodný júnový termín nebude reálny. Rozhodli sme sa tak optimisticky posunúť festival na prvý septembrový týždeň a zorganizovať ho výlučne za účasti umelkýň a umelcov pôsobiacich na Slovensku. Stihli sme to tesne – týždeň po festivale sa opatrenia opäť sprísňovali – ale festival dopadol nad očakávanie. Táto zmena nás prinútila hľadať nový termín a na piaty ročník sme sa rozhodli ustáliť letný augustový dátum, čo zmenilo charakter celého festivalu. Opäť to bolo šťastné rozhodnutie, lebo nakoľko boli v lete opatrenia vždy o čosi voľnejšie, ročník 2021 už prebehol viac-menej bez obmedzení. Je skvelé, že sa nám podarilo preplávať pandémiou bez toho, aby sa festival musel rušiť. Na druhej strane všetci vnímame, že pandémia situáciu v kultúre zmenila – my sme to cítili najmä finančne, keďže regionálne dotácie aj podpora lokálnych subjektov išli dva roky výlučne na elimináciu následkov covidu. Prinieslo nám to však aj pozitívne zmeny – okrem ustálenia letného dátumu aj systematickejšiu organizáciu (kontext workshopov a predstavení, počet ľudí na podujatí, predaj a kontrola vstupného, atď.).

Prechádzame z krízy do krízy a aj my si kladieme otázku, aká je v tom celom naša pozícia. Nadšenie nás však neopúšťa myslíme si, že svojou troškou prispievame k mäkšiemu dopadu momentálneho marazmu.

Aká je v tom celom naša pozícia je zásadná otázka. Akú funkciu má podľa teba tanec ako umelecké médium v dnešnej spoločnosti? Samozrejme, môžeme sa baviť o rôznych umeleckých poddruhoch tanca, od baletu cez folklór až po dance parties. Ostaňme však primárne vo sfére súčasného tanca, čo je našou spoločnou doménou.

Keď si spomínala rozdiel medzi papierom a realitou, tu vnímam signifikantný rozdiel. Často v žiadostiach a s verejnosťou komunikujeme rozvoj kultúry, prinášanie iných vplyvov do spoločnosti, upozorňovanie na aktuálne témy, budovanie a prepájanie komunít, rozvoj mládeže, trávenie voľného času, prepájanie pohybu a umenia, inováciu tradícií, inšpiráciu k otvorenejšiemu a inkluzívnejšiemu prístupu... Okrem všetkých týchto aspektov ale pri zdieľaní súčasného tanca vzniká niečo, čo sa ťažko definuje v grantových žiadostiach a nazval by som to výmenou energií. Súčasná hudba, literatúra či film sú v spoločnosti viac udomácnené a viac prepojené s popkultúrou. Mám však dojem, že práca s ľudským telom ako s médiom dokáže v rámci umeleckého diela vytvoriť jedinečné prepojenie s divákmi/participantmi. Tanec ako umelecké médium skúma spoločnosť prostredníctvom ľudského tela a ľudské telo prostredníctvom štúdie spoločnosti. Súčasný tanec by mal byť podľa môjho názoru zo spektra súčasnej kultúry ľuďom najbližší, najviac pri zemi, najľudskejší. Výtvarné umenie si môže dovoliť byť elitárske – ale tanec? S prostriedkami, aké používa? Ako by mohol?

Je jedinečným spôsobom, ako pozorovať a zažiť rôzne druhy a spôsoby existencie tela – toho, čo všetci zdieľame. Na festivale aj pri celoročných aktivitách sa snažíme rovnomerne ponúkať predstavenia a praktické workshopy – osobný zážitok so súčasným tancom a prácou s ľudským telom ponúka úplne odlišný pohľad na tento typ umenia a dovoľuje nám posilniť vyššie spomínané prepojenie. To je pre mňa ďalšie z poslání, ktoré nesieme – nájsť v súčasnej spoločnosti spôsob návratu k vlastnému telu, k jeho vnímaniu a fungovaniu. Súčasný tanec je už len spôsob zachytenia vnímania vlastného tela a jeho pretavenie do umeleckej podoby, ktorá zjemňuje, ponúka otázky, spomaľuje svet a hľadá podobnosti tam, kde sa často hľadajú len rozdiely.

Na záver sa spýtam obligátne ako na začiatku – aké sú plány s Tanečnom v najbližších rokoch? Máš či máte sny, ktoré by ste chceli uskutočniť? Na festivale či mimo neho?

Tanečno rástlo a rastie z roka na rok, no naďalej je to pre nás najmä aktivita popri iných – podstatnejších. Z charakteru našej práce to ani inak nemôže byť. Každý z nás sa snaží v tomto alternatívnom vesmíre nájsť svoju úlohu a naše vízie sa rokmi transformujú, čo je prirodzené, keďže sme začali ako študenti a študentky, a sme v štádiu, keď sa naše životy radikálne menia. Prvotné vízie sa však už začali plniť, a to pomerne skoro – Tanečno je aj autorský/performatívny kolektív s celoročnými aktivitami v regióne aj mimo neho. Keď hovorím výhradne za seba, sny, vízie a plány prichádzajú neustále a do niektorých sa vrhám, zatiaľ čo iné nechávam v šuplíku. V krátkodobom horizonte sú to nové a nové spôsoby, ako zapojiť komunitu, verejnosť, zahraničných hostí – a ako misiu festivalu posúvať vpred. To sú rôzne veci od „vodného stage“ na Oravskej priehrade, cez „Rezidenčno“ – predstavenie vytvorené neprofesionálmi aj profesionálmi priamo na mieru festivalu, až po organizovanie menších Tanečno-akcií po celom Slovensku. Z dlhodobého hľadiska mám však víziu, ako je v Námestove o dvadsať rokov kultúrne a rezidenčné centrum, divadlo a performatívny kolektív, tanečná akadémia a každoročný svetový sviatok tanca v podobe festivalu. Znie to ambiciózne a môže sa to veľmi jednoducho transformovať – no rovnako nepredstaviteľne mi pred desiatimi rokmi znelo aj to, čo tvoríme dnes.